

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sâmbătă.

Unitatea

Focea bisericescă-politică.

Insertiuni

Un șir garmond:
o dată 14 fil., a doua oră
12 fil., a treia oră 10 fil.,
și de fiescă care publi-
cațiune timbru de 60 fil.

Tot ce privesce focea,
să se adreseze la Re-
dactiunea și Admini-
strațiunea **Unității**
în
Blaș.

Anul X.

Blaș 31 Martie 1900.

Numărul 13.

Lupta politică.

(Z) Este un vechi și incontestabil adevăr, că lupta politică ce desvîltă un popor este cea mai sigură notă a energiei și a conștiinței sale.

Cu cât viața politică a unui popor e mai desvîltată, cu cât e mai învederată și mai des manifestată *voința* lui de a lua parte activă la ocârmuirea destinelor statului, cu atât mai evidentă va fi energia lui.

Nu mai puțin e adevărat, că în imensa luptă pentru existență, atât indivizii, cât și diferitele comunități, au drept de a se valida numai în proporția cu energia, ce desvîltă întru incorporarea *voinței* lor.

Prea firesc urmăză din aceste, că un popor, care prin *fapte* consecvente și conștiințe nu-și manifestează *voința* sa, care prin o conștiință și continuă luptă politică nu ține a da evidente dovezi despre *energia* inherentă firei sale, nu va pute fi prețuit de factorii competenți, ca un popor, de care trebuie să țină cont în ocârmuirea afacerilor publice, fie acele de ori ce natură, ori însemnătate.

Și dacă adevărate sînt aceste, posibil e, să nu cuprindă o adâncă întristare inimile, și o întemeiată îngrijire mintea fie cărui român cugetător, vedînd disolată și trista stare a vieții noastre politice?

Posibil e, să nu ne cuprindă pe toți o deplin justificată mahnire, vedînd, că conștiința națională și energia poporului român n'a putut rezista cu succes în continuarea luptei politice eminentemente legale influinței dănușoare ale unora și amăgirilor seducătoare ale altora?

*

Inaugurîndu-se lupta politică a Românilor din Transilvania și Ungaria propriu zisă pe baza programului național din 1881, am fost martori oculari la frumoșe, impunătoare și înainte de toate demne manifestațiuni a conștiinței naționale.

Am vedut manifestându-se *voința* și energia poporului român și e absolut imposibil a nega; că în proporție cu acele manifestațiuni, a crescut la evidentă atențiunea binevoitoare a factorilor hotărîtori din patria noastră pe cum și a celor aflători a fară de hotarele ei.

Astăzi înse vedem, că în proporție pe cum a scăzut manifestațiunea energiei noastre de rezistență și de acțiune, în aceeași proporție a scăzut, ba s'a redus aproape la zero, atențiunea față de noi și față de postulatele noastre legale și legitime.

Fără a intra în aprecierea critică a programului național din 1881, credem a pute constata faptul, că idea principală a acelui program este *emanciparea poporului român* și ținuta de căpătenie a lui; *validitatea poporului român*,

ca națiune, ca individualitate constituitoare de stat.

Drept motiv al decretării acestui program național și al diferitelor manifestațiuni inscenate pe baza acestuia a fost neîndreptățirile continue de cari împărtașiți am fost. Ar fi fost deci urmarea logică a lucrurilor, că acele manifestațiuni, acele acțiuni politice se urmeze în continuitate firească — schimbînd eventual modalitatea sub presiunea forței maiore și a împrejurărilor strămutate, — până când motivul din care au pornit există și până când ținta s'a ajuns. Ceea ce ne face înse, ca punînd în discuția aceste tristă temă să arătăm lipsa energiei și a deplinei noastre conștiințe naționale este faptul, că de și atacurile îndreptate în contra ființei noastre naționale, în contra tuturor aședemintelor noastre bisericesci și culturali și a prosperării noastre economice, nici când n'au fost mai vehemente, de cât chiar azi, lupta politică a noastră să vede a-și fi curmat șirul și acei bărbați, cărora li-s'a încredințat la timpul său, aproape cu desevarșita escludere a altora, conducerea destinelor vieții politice a poporului român, să ved a fi preocupați aproape exclusiv cu nostimul gând, de a pute afla reciproc nouă și nouă „date“ despre „inconsecuența“ sau „tradarea“ unuia sau altuia, adevărat lasă a fi preocupată opinia publică și azi de cestiuni asupra cărora unul fiesce care și-a putut forma părere

Feuilleton.

Un vis ciudat.

— de Mark Twain. —

(Fine.)

„Așa este, prietene“, zise sormanul schelet. „lucrul stă chiar așa cum ți-l'am predat. Două din aceste cimiter vechi, — acela unde locuiesc eu, și unul care e aședat mai de parte îndărăt, — într'atîta sînt de părăsite de cătră urmașii noștri, în cât de fel nu mai sînt de locuit. Am ajuns acolo, că trebuie să privim cum se rîneză și se nimicesc ce biată mai avem! Nu veți crede, dar e adevărul curat: între toți cunoscuții mei nu se află nici unul, care se aibă un cociug în stare bună!

„Nu vorbesc nici de cum despre acel popor sorman, carele vine aci într'o ladă de brad, ci vorbesc despre înmormintările vîștre cele pompoșe, cu cociuguri de argint, despre aceia, cari vin maestatic în cîce în fruntea unei procesiuni și-și cantă cele mai

bune locuri în cimiter. — Înțeleg pe omenii bogați și însemnați ca Jarvi, Bledsoe și Burling și alții. Aceștia toți sînt aproape de ruină. Au fost cei mai solizi bărbați ce i-am avut. Și acum privesc o dată la dîșșii — sînt scăpătați de tot. Unul dintre Bledsoe și-a vîndut monumentul unul fost marcher, ca să-și capete vre o căte va aschi sub cap. Și trebuie se scii, că la nimic nu ține mai mult un cadavru, de cât la monumentul său. Îți place mereu să cetéscă inscripția de pe el și atîta o tot cetesce, până ce în urmă ajunge acolo, că însuși crede într'însa și atunci în totă noptea îl poți vedea ședînd pe gratii și bucurîndu-se de inscripția sa. Inscripțiile mortuare sînt lefține și ele fac mult bine unui sorman repausat, mai cu samă dacă acestuia în viață i-a mers rău de tot. Mi-ar plăcea, dacă acelea s'ar folosi mai a dese ori. Eu nu vreau să mă plîng, dar, spunîndu-ți între patru ochi, cred că n'a fost frumos din partea urmașilor mei, să-mi pună numai această tablă simplă de piétră, pe care erau gravate numai cuvintele: „A trecut în viața cea alaltă, spre a-și primi rîșplata meritată.“

„Cînd vedui pentru prima oră această

inscripție, eram tare fîlos, dar mai tîrziu observam, că de cîte ori venia aci un amic vechiu al meu, de atîtea ori își răzema bîrbia de gratii, făcea o față lungă, și ajungînd cu cetitul până la cuvintele aceste, ridea înfundat și pleca p'aci în colo cu o față mulțumită.

„Atunci am ras'o jos, ca să nu mai ved pe acești nebuni. Și cum îți spun, un mort tot de una e fîlos pe monumentul său. Uite colo, cum trec o jumătate de duzină din neamul lui Jarvi, ducînd cu ei și monumentul familiar. Și Smithers trecu p'aci mai înainte cu monumentul său. Holla, Higgins, vechiu amic! . . . Asta e Meredith Higgins — muri în 44 — familie veche nobilă. — străbună-sa a fost indiană, — stău în relațiunile cele mai intime cu el, — nu m'a aușit. — asta e cauza de nu mi-a rîșpus. Îmi pare forțe rău căci bucuros aș fi voit să ți-l recomand. Ți-ar fi plăcut de dîșșul. El este unul dintre cele mai smîncite, mai schilave și mai descompuse schelete din cîte al vedut, dar e plin cu satiră și umor. Cînd ride, cugetă că se freacă două petri de olaltă, ér risul și-l începe cu o sbierătură veselă, — ca și cînd al trage cu un cui pe un ochi de ferestră.

bine motivată din fapte, în loc de a se ocupa cu exigențele actuale politice mari și demne de deplină atențiune.

Sau ar pute cine va nega, că azi nu ne mai amenință același pericol ca mai înainte?

Nu vedem ore, cum șovinismul ostil ființei noastre cu o înfiorătoare consecință atacă bisericile noastre naționale? Nu vedem cum același șovinism se silește tot mai mult ași câștiga îngrință în averile noastre, *exclusiv* ale noastre? Nu vedem cum zi de zi pe față, ori în mod ascuns, dar adenc simțit de noi, stringe tot mai mult hotarele liberei mișcări a dezvoltării noastre culturale? Mai mult, nu vedem, că tot acel șovinism prin oficiose organe ne atacă cu temeritate neobișnuită chiar și sanctuarul sentimentelor noastre interne de pietate și mândrie națională? Nu vedem ore, că nu numai că nu ni-se recunosc și nu ni-se redau drepturi luate în trecut, ci ni-se ieaș pe zi ce merge, cari le avem încă, ni-se denegă chiar dreptul de a ni-le ține.

Și toate aceste merg șir după olaltă în proporțiã pe cum viața noastră politică s'a micșorat, căci nefiind ea, nici energia nici conștiința noastră nu pôte fi manifestată, deci în urma logiceï lucrurilor ajungem a fi total desconsiderați.

Și credem cu drept cuvânt a puté afirma, că mult se înșelă, cei cari cred, că au satisfăcut datorinței lor, fiind în sentiment bunî români și bunî creștini, mărginindu-și activitatea pe „teren economic“, „cultural“, — vorbe des audite, atunci când din experiența proximului trecut putem vedé, că nu poți prospera pe teren „economic“, „cultural“, când în lipsa unei conștiințe lupte politice și-se ieaș pe zi ce merge mijlocele fară, cari prosperarea pe acele terene e numai un frumos dar nerealisabil vis.

Acel popor, care doresce și se simte nedreptătit a pretinde loc în viața popórelor, acel popor care simte în sine calități demne de dezvoltat, pentru a fi apreciat în mijlocul omenimei culte, trebuie să ajungă la convingerea, că ceea ce dă singura basă neespusă la schimbările și influințele vremelnice este singur voința sa tare, energia de a lucra și *conștiința luptă politică*, care nu e alt ceva, de cât manifestarea demnității sale.

Ajutorul de stat. — După cum aflăm ministrul de culte a asignat suma de 46.320 fl. pentru ajutorarea preoților mai slab dotați din Archidieceasa de Alba Iulia. Banii acestia i-a împărțit Ministrul pe basa unui conspect înaintat de Ordinariatul mitrop. Se înțelege, că din conspect au fost șterși preoții aceia, cari n'au *convenit* domnilor de la Pesta, ér cei plăcnți, cei plini de merite „patriotice“ au fost răsplătiți destul de gras.

Zilele acestea va apăre și cerculara, prin care se comunică lista celor împărțaiți. Cifrele din ea vor aréta fie căruî preot dreptatea și ecuitatea, dovedită la împărțirea acestor bani, cari numai bine nu aduc preoțimei noastre.

De astă dată însemnam aci, că în vreme ce preoții haruici și slab dotați nu sint împărțaiți de loc, sau cu suma ridiculă de 30—50 fl. — pe atunci, alți cu puțină calificăție, și fară nici un merit, primesc 600 fl.!

Acțiunea Românilor gr. cat. — Sub acest titlu fôia kossuthistă „Magyarország“, publică în numărul său de la 27 Martie următorul comunicat, despre care credem a sci, că exprimă mai mult o dorință a autorului său, de cât o stare faptică a lucrurilor.

„După cum am anunțat la timpul său, Românii catolici de rit grecesc (?) (de fapt înse cu liturgiã valahă), cari aparțin Mitropoliei de Alba Iulia și Făgăraș (Blaș), au

adresat prin arhierieï lor Primatului, ca președinte al congresului autonomiei catolice, un memoriu, în care provocându-se la organismul Mitropoliei, ce l-au primit pe timpul absolutismului, protesteză ca și ei să fîă cuprinși în organismul autonomiei regnicolare catolice și pretind recunoscerea dreptului de a se organiza independent. Protestul acesta a fost îndrumat la comisiunea de 27 a congresului pentru autonomie, care înse l-a ignorat tot așa, ca și conferența episcopilor din tómnă anulul trecut, înainte căreia Mitropolitul din Blaș l-a fost adus, făcând în legătură cu el re-criminări noué.

„Din isvor acreditat se vestesce, că Mitropolitul din Blaș, dimpreună cu episcopii de Oradea mare, Gherla și Lugos, au comunicat pretensiunile lor supremului patron (monarchului), tot o dată au adresat Sfintului Scaun din Roma un memoriu în interesul validitării pretinselor lor drepturi. După cum se vorbesce înse în cercurile înalte bisericesci, această nisuință separatistică n'are nici o șanză de izbândă, fiind că ea se opune rescriptului patronului suprem, prin care la timpul său a convocat congresul autonom cu participarea tuturor catolicilor de rit latin și grecesc din Ungaria. Față cu această dispozițiune a patronatului suprem al regelui apostolic înse, dreptul nostru public nu permite apelațiune.“

Erupțiunile lui „Magyar Szó“ continuă. În numărul de la 25 a l. c. în un articol, ce vrea să scuze pe luterani de ori ce tendințe panslave, cetim: „Opinia publică nu se scandaliséză și mărutul guvern nu-i pasă, că preoții valahi în adunările lor vorbesc românesce, că „Unirea“, fôea magiaro-fagă și trădătoare de patrie, organul mitropoliei din Blaș, umblă din mână în mână, și că aceeași fôe se bucură din tot sufletul de falimentul limbii magiare, ca limbă liturgică. Măcar că ar fi vremea ca Szell să *sufle* (szél = vînt. Red.) așa de tare, în cât pe mitropolitul din Blaș să-l spulbere până în România,

„Heda, Jones? Asta e bétrânul Columbus Jones, — lințolul i-a costat patru sute dolari, — întrégă înzestrarea împreună cu monumentul două miș și șapte sute. Asta a fost în primăvara anulul 26. A fost ceva splendid pentru timpul de atunci. Chiar și din Alleghanies veniră morții spre a vedé aceea pompă, — spiritul, care locuia în mormintul de lângă mine, își aduce încă fôrte bine a minte de acel lucru . . . Veđi tu pe acel individ, cum merge cu o scândură de la căpătăiu subsuoră, fară osul fluierului și fară nici o haină mortuară pe capul său? Acela e Barstow Dalhouse; și, după Columbus Jones, personalitatea cea mai bogat înzestrată, care s'a mutat vre o dată în cimiterul nostru. Noi ne mutăm de aci cu toții. Nu mai putem suferi tractarea urmașilor nostri. Să fac cimiterul noué, dar pe noi ne lasă tot în starea cea rușinosă de până acum. Să reparéză stradele, dar nici o dată nu se reparéză ceva din jurul nostru, sau ce este al nostru. Priveșce la cosciugul meu, — și îți spun că în timpul său a fost o mobilă, care în ori și ce casă din oraș ar fi atras atențiunea asupra sa. Dacă doresci, îl poți avé, — eu nu-mi pot permite lucsul, ca să-l reparéz. Pune să-i facă un fund nou, înlocuesce o parte a coperișului, ér la partea stângă pune-i ceva căptușală nouă și vei avé un lucru fôrte comod. Nu mulțumi, ai

fost curtenet față de mine, și mai bucuros ași vrea să-ți dau tot ce am, de cât se apar nemulțumitor. Nu-ți trebuie? Ei, cum voesci; dar eu ași dori bucuros, să mă arét mulțumitor și darnic. Rémâl sănătos, amice, trebuie să merg. În noptea acesta am să fac, pôte, un drum îndelungat; să înțelege că n'o sciú cu siguritate. Numai una o sciú sigur, a nume, că acum vreaș să emigrez: în vechiul și părășitul cimiter nu voiú mai dormi nici o dată. Voiú pribegi încontinú, până ce voiú găsi o locuință comodă, să sciú că voiú trebui se merg chiar și până la Newjersey. Toți locuitorii sint ocupați cu mutatul. Eri séră, într'o adunare publică, s'a hotărít emigrarea, și pe timpul când răsare sórele, nici un os nu se va mai afla în locuințele cele vechi. Ast fel de cimiterii să potriveșce pentru amicii mei în viață, dar nu să potriveșce pentru noi, cari avem onórea a face aceste observări. Părerea mea este părerea generală. Dacă nu cređi, mergi la cimiter, unde vei vedea cum tóte spiritele să pregătesc de ducă și róstórnă totul din jurul lor. Manifestațiunile lor de neplăcere au un caracter aprópe rebelic . . . Holla, ecă aci merg căți va dintre Bledsoe, și dacă vei binevoi a-mi ajuta să ridic această piétră, gândesc a mă alătura și eu la societatea lor și a merge cu dênșii mai de parte. O familie veche și fôrte onorabilă, acești Bledsoe.

Înainte cu cinci zeci de ani obicinuiam a veni a fară cu trăsuri mortuare trase de câte șese cai, și cu alte pompe. Rémâl sănătos, amice.“

Și, cu piétră sa pe umér, să alătura de procesiunea cea înfiorătoare, trăgând după sine cosciugul cel defectuos; căci de și mi-l'a oferit cu tótă insistința, totuși am refusat să primesc această locuință ospitalieră.

Cred, că mai bine de două ore au tot trecut pe dinaintea mea acești sérmani espulsați, împovorați cu efectele lor oribile, și în tot restimpul acesta steteam aci și-i compătımiam. Doi sau trei inși dintre cei mai tineri se informară despre trenurile de nópte, cei alaiți înse păreaș a nu cunoșce acest mod de călătorie și întrebaș numai după obicinuitele drumuri publice cătră diferitele orașe și orașele; multe dintre aceste acum nu se mai află pe nici o cartă, ele au dispărut de acolo, ca și de pe pămînt, înainte de asta cu vre o trei zeci de ani; ér altele nici n'au existat, de cât numai pe cartă. Și ei întrebaș despre bunăstarea cimiteriilor din acele orașe și orașele și despre venerațiunea ce o aveaș locuitorii pentru morții lor.

Întrégă istoria acesta mă interesă nespus de mult și îmi escită compătımirea pentru aceste ființe fară patrie. Și fiind că totul

pământul de făgăduință al Valachilor; ar fi vremea ca Szóll, să se prefacă în furtună, ca să se curățească o dată aerul."

Ne abținem de la apretieri. Cu oameni, cari *ast fel* manuează condeii nu ne dimitem în discuții. Lăsăm înse să vorbească în locul nostru o fôe ungrăscă, carea. se vede, s'a revoltat și ea în contra acestor orgii ziaristice ale lui „Magyar Szó”.

În numărul 12 al revistei „Köznyelvelődés” din Alba Iulia cetim:

„Românii greco-catolici serbeză în Septembrie a. c. jubileul de 200 ani a sfinței uniri. Din acest prilej mitropolitul din Blaj va ține sinod provincial, și atât în Blaj cât și în reședințele sufragane vor fi serbări mai însemnate. Acestor serbări aparține și peregrinajul la Roma, aranjat de un comitet central din Blaj, și spre acest scop a și apărut de repetite ori avis în fôea „Unirea”. Românii greco-catolici de sigur vor lua parte la acest peregrinaj în număr frumos, parte ca să-și exprime nealterata lor alipire față de s. unire, parte să-și facă omajul la sfârșitul vécului înainte a Romei, spre a se împărtași de indulgențe. Ast fel stând lucrul, în cercurile competente ale Românilor greco-catolici a stîrmit legitim resens denunțarea mincinosă și fără nici un temei, că peregrinajul amintit ar avé caracter demonstrativ, sau că ar fi în ceva nex cu mișcarea liturgică din diecesele de Munkács și Eperjes, căci mitropolia din Blaj, nu are a face cu acesta nici în clin, nici în mânc. După cum aflăm din loc competent, ori ce suspiciune și combinare de atare natură este absolut falsă și nu va face serviciu de cât acelora, cari privesc cu rușine și cu durere la ori ce manifestare catolică mai înaltă.”

Reproducând șirele aceste din o fôe magiară, credem, că obiectivitatea și calmitatea lor ar fi vrednică de luat în samă, cel puțin de către pressa magiară catolică, dacă nu de întrégă pressa cu vederi mai vaste ca a șovinistilor de la „Magyar Szó”.

La închieria foii aflăm că „Magyar Szó” n'a sfârșit cu insanitățile sale. Sub titlul „Pactul din Blaj” publică un nou

părea a fi aievea, și nu sciam că era vis, așa amintii unui trecător ideea ce-mi trecu prin cap. și a nume, ca se dați publicității această emigrare tristă, — dar tot o dată observai, că n'ași putea-o reproduce fidel, așa cum s'a întâmplat, fără de a părea că vrea să-mi bat joc de un obiect serios. Trecătorul înse plecându-se preste porțița grădinei mele, îmi șopti la ureche:

„Nu-ți pese de asta. Comuna care pôte suporta ast fel de cimiterii, ca aceste din cari emigrăm noi, este în stare să suporte ori și ce s'ar zice despre morții ce zac într'însele.”

Chiar în momentul acesta cântă un cocoș, și procesiunea spiritelor dispăru. nelăsând în urmă-l nici o sdreamță sau os. M'am trezit. și observ că eram în pat, ér capul îmi atârna tare în jos preste stavilă, o poziție care era potrivită spre a visa visuri ce cuprind în sine o morală. Înse nu visuri poetice. —

De închierie asigurat pe cetitor, că dacă cimiteriul orașului său se află în bună stare, acest vis nu face aluziune la acela, ci la al altui oraș apropiat.

articoluș, la care înse nu mai reflectăm, fiind că ne-am convins, că toate cele scrise de numita fôe în afacerea noastră, sînt niște deprinderi de stil, prin cari autorul lor se învață a injura pe toate tonurile. Ér cu cei ce injură, nu mai putem sta de vorbă.

O voce germană despre peregrinajul Rutenilor. — „Germania” marele ziar al centrului catolic din Berlin în numărul de la 27 a l. c. scrie: „Nu de mult s'a prezentat înaintea Sfințului Părinte din Roma și un peregrinaj constatător din așa numiți „magiari greco-catolici.” Cât de de parte este acest peregrinaj de adevăr se vede din împrejurarea, că chiar conducătorii nu erau ungruri, ci episcopii ruteni din Eperjes și Ungvár. Acest peregrinaj nu avea de scop participarea la indulgențele „anului sfinț”, ci mai mult voia să fie o demonstrație monstră pentru admiterea limbii magiare ca limbă liturgică. Demonstrația a pățit fiasco. Sfințul Părinte nu a permis, ca la primirea peregrinilor episcopul din Eperjes, să pomenescă cererea despre încuviințarea limbii ungresce ca limbă liturgică. Nu scim ce L-a înduplecat la acesta, pe Sfințul Părinte. dar credem, că a fost rezerva, ca nu cum va încuviințarea acesta. să fie o palmă pentru Slavii și Românii de ritul grecesc, câtă vreme s. Scaun nu întrelasă de a delătura pedecile, ce stau în calea unei eventuale uniri a tuturor Slavilor și Românilor cu Roma. Nesuccesul demonstrației a scos din sărite pe toți ungrurii fără deosebire de confesiune. Și fiind că nu aveau asupra cui să-și descarce mânia, și-au vîrsat amarul asupra Românilor greco-catolici din Ungaria și Transilvania. Provedința a voit, ca acestia (Românii gr. cat. Red.) să serbeze chiar în Septembrie a. c. jubileul de 200 ani de la unirea cu Roma. Din acest prilej redacția „Unirii” din Blaj pune la cale un peregrinaj la Roma, a cărui membri împărtașindu-se de grațiile anului sfinț, să mulțămescă lui Dumnezeu și Sfințului Scaun pentru binefacerea ce le-au revîrsat asupra nêmului lor priu unirea cu Roma. Foile magiare voesc să impedece acest peregrinaj. Și pentru ce? Causa o aflăm în articolul de fond al ziarului Bánffy-st „Magyar Szó” din 18 a c. (cunoscut deja cetitorilor nos.ri. Red.), unde se vede în terminii cei mai aspri și mai vătămători urmărirea și pedepsirea mitropolitului Victor Mihályi. sub a cărui egidă se aranjază peregrinajul. Ôre să nu mai fie permis în imperiul unui *rege apostolic* de a invita pe credincioșii la un peregrinaj spre Roma și a-l însoți la mormintele Apostolilor?”

Clubul Sașilor. — Ca o întregire a celor scrise în primul de azi, reproducem următoarea scrisore din fôea vieneză „Information”.

„În camera magiară s'a constituit un partid nou, sub numirea: „Clubul Sașilor.” În timpul de față sînt 13 deputați sași, din cari până acum 9 au pășit deja în legăturile noului club. Acești 9 deputați al „prudentului și circumspectului” popor săsesc au priceput și până acum guvernului destulă durere de cap. Scopul espres al noului club este. să asigure sașilor. câte un loc în delegațiunii și în fie care comisiune a camerei. De ôre ce înse condițiunile acestea nu-s

îndestulătoare pentru constituirea unui club politic, au căutat și au și aflat baza principială pe care s'au putut consolida. Deputatul Bruckner. care a fost ales ca președinte al acestui club, a declarat încă la 12 a c. înaintea alegătorilor săi din Sibiu, că el și colegii săi sași stau pe baza „programului poporal săsesc,” care fără de a avea o țintă antimagiară, cer din potrivă sent și apărare pentru feluritele rase saso-germane. În urma acestora apoi cu totă tăria perhoreschiéză legea adusă înainte cu căți va au despre magiarisarea numirii localităților din Ungaria.

În cercurile liberale și șoviniste se svonesce, că guvernul nu vrea să recunoscă clubul săsesc, căci nu pôte tolera tendințele „separatistice” și „naționale”. La tot cazul trebuie să așteptăm confirmarea acestei sciri, căci ar fi foarte curios, ca să nu se tolereze organizarea partidelor politice. Nicăiri pe lume nu se cere permisiunea anticipativă a guvernului pentru organizarea unui partid politic, și ast fel nici în vestita Ungarie liberală nu se pôte cere. Se organizază și trăiesc, dacă au putere de viétă, dar nu se interesază de-l convine ori nu guvernului esistența lor. Guvernul lea act despre aceea, că s'a organizat un nou partid, există și pășesc cu un anumit program. Bánffy și ministrul lui înainte cu cinci ani, când s'a format partidul poporal, au declarat că nu-l vor recunoscă. Ei, cu toate aceste, partidul poporal există și e un factor, de care trebuie să țină cont ori ce guvern. Ast fel va fi și cu noul club săsesc. Nu-l permis să fie perhorescat din motivul, că e organizat pe basă națională. Din contră, trebuie deschisă calea naționalităților, ca să-și pôta espune plîngerile în parlament și să se pună o dată capăt la jocul de-a-ascunsele cu naționalitățile: atunci se va vedé dacă este serioasă în Ungaria cestiunea naționalităților, sau nu.”

Revistă bisericească.

Roma. Zilele trecute Sfinția Sa pontifucele Leo XIII a primit în audiență pe soția eredelui de tron al Svediei și Norvegiei, cu pompa îndatinată la primirea domnitorilor.

Numărul peregrinilor, apropiindu-se s. serbătorii ale apusenilor, cresce pe zi, ce merge. Singur numai în luna venitoare, patru peregrinaje mai mari și-au însinuat sosirea la locurile sfințe.

Revistă politică.

Afaceri interne. Părinții patriei se grăbesc cu votarea bugetelor pentru diferitele ministerii. În zilele din urmă se ocupă cu cheltuelile ministrului de finanțe, cari, ca și cele de mai înainte fără multă bătae de cap, vor fi încuviințate.

Ministeriul de agricultură din parte-și, parte ca să promoveze agricultura, parte ca să se îngrijescă de salubritatea aerului, a făcut un plan, după care o parte a Dunării ar trebui deviată pe șesul Ungariei. Din canalul acesta, care éráși s'ar reintôrce în Dunăre, s'ar puté iriga mai multe zeci de mi de jugere, și cu mijlocirea lui, mai multe

comune s'ar pute scapa de apele stătătoare, ce infectează aerul.

În timpurile liniștite în cari trăim și în cari la noi toate merg strună, cercurile politice parlamentare au fost surprinse de formarea clubului parlamentar național săsesc. Membrii clubului sînt puțini, abia sînt 9 deputați săsesci, fiind cei alaiți în partidul guvernamental. Partidele parlamentare existente de multă vreme nededate ca să vadă în mijlocul lor grupuri de deputați cu colorit de al naționalităților, în dată după formare, au și enunțat verdictul asupra nou-născutului. El nu va fi recunoscut în viața parlamentară, prin urmare în comisiunile, în cari toate partidele vor fi reprezentate. Sășii vor rămâne a casă, dacă nu vor voi să se contopescă cu vre unul din partidele deja existente, care stau pe baza dualismului.

Austria. În una din ședințele trecute ale conferinței de împăciuire dintre Cehi și Germani, reprezentanții Cehilor au predat un ultimatum ministrului president Körber, în care spun, că prim-ministrul austriac ori să-și spună părerea în ceea ce privește folosirea limbii cehe în afacerile interne ale Bohemiei, ori dacă nu, să disolveze conferința, ca pe una, ce nu mai are nici un rost. Körber, după cum spun foile cehe, ar fi răspuns, că el bucuros restituie limba cehă, ca limbă oficială, dacă prin aceasta se va ajunge pacea imperiului. Răspunsul prim-ministrului a liniștit pe deputații cehi, și nici Nemții nu s'au arătat contrari.

Pentru aplanarea totală a diferențelor, cari acuma în mare parte s'au domolit, s'au ales două subcomisiuni, cu scopul să facă proiecte, ce ar fi să se desbată înainte de convocarea dietei provinciale.

Într'aceea și Cehii tineri, cari nu au luat parte la conferință, încă au ținut o întrunire. Într'insa deputatul Gregor a invinuit pe Cehii tineri cu lașitate, pentru care fapt aceștia au voit să-l scotă din clubul lor, dacă întrunirea nu ar fi fost disolvată. Nemții radicali, încă au ținut o întrunire, dar fiind că într'insa s'au ținut vorbiri în contra coronei, de asemenea a fost disolvată.

Basati pe cuvintele ministrului president, cetățenii de confesiune israelită din Austria, cari la noi cu un cuvint s'ar numi Evrei, și-au luat inima în dinți și au trimis o deputațiune de 6 membrii, cari au făcut cunoscute ministrului marile primejdii, ce amenință în timpul din urmă pe strănepoții poporului ales de odinioară. Ministrul Körber, care tuturor toate s'a făcut, se înțelege, a mulțumit deputațiunii pentru încrederea, ce și-a pus-o în el și a rugat-o, ca ori și când în plângerile sale să se adreseze la dînsul.

România. Dumineca trecută partidul liberal a ținut în principalele orașe din țară întruniri de protestare contra procesului Hallier. Acum câți va ani când s'a hotărît ridicarea portului Constanța, s'au încreditat acele lucruri inginerului francez Hallier. Acesta, fie, că a fost

șicanat de administrație, fie, că a voit să tragă pe șforă guvernul român, a tîndălit cu esecutarea lucrărilor până ce în sfârșit a fost dat a față. Acum Hallier a intentat proces statului român, cerînd drept desdănnare 18 mil. franci. Procesul acesta se ține înaintea unui tribunal de arbitri. Discuțiunea și pertractările se țin în limba franceză. Avocatul lui Hallier e un avocat francez Poincaré.

Pertractările sînt aproape terminate. Tribunalul a mers la Constanța să leze unele informații la fața locului.

Acest proces l'a folosit partidul liberal, ca o armă foarte bună contra conservatorilor, acuzându-i că a umilit țara, desprețuind limba și lăsând să fie ofensați de străini.

Intrunirea primă de protestare a fost turburată de o ceată de bătăuși conservatori, cari au atăcat cu ciomege pe cetățeni, ziaristi și studenți.

Opiniunea publică e amărită și revoltată centra guvernului pentru acest proces umilitor.

În senat Tit Maiorescu a anunțat o interpelare în acesta afacere.

Se crede, că guvernul va cădea. Contra lui sînt și junimiștii, în frunte cu Carp.

Transvaal. Sărmanii Buri cugetați, că se vor pute susține cel puțin la Kronstadt, dar în curînd s'au vedut silii să părăsescă și această speranță și să se retragă cu toții în Transvaal. E drept, că președinții celor două republici au ținut vorbiri încurajătoare către ostășime, și soldații sînt rezoluți a se lupta pentru libertatea amenințată cu nimicire, până la extrem, dar e drept și aceea că trupele Burilor în retragerea lor către Transvaal întîmpină pretutindenea greutăți, opunîndu-se la tot pașul corpuri de armată engleză. Răspins-au ei inimicul la Lobatsin și pe generalul englez Gatacre, carea le opria calea, încă l'au bătut, dar în alte multe locuri grupuri mici de Buri sînt încujurate de inimic.

Puțin curaj mai inspiră Burilor starea critică a orașului Mafeking, care neprimind nici un ajutor, de 5 luni de zile, de când e asediat, e aproape să se predea.

În Anglia nu mică îngrijire a cauzat petrecerea atât de îndelungată a generalului Roberts în fosta capitală a Oranjului, Bloemfontein. Pe cum a eșit înse la ivelă în timpul din urmă întîrzierea generalului englez, a fost necesară. Roberts n'a avut încredere nici în Buri, cari la proclamările lui, au depus armele. Și așa pentru ca de o parte să se îngrijescă de regimul militar, ce el la instituit acolo, ér de altă parte, ca să se asigureze, că Buri după depărtarea lui nu vor mai lua armele, a fost de lipsă să rămână până acuma în Oranje, de unde va trece și el în Transvaal.

Puterile, ce au rămas în restanță cu răspunsul la nota Burilor, prin care erau rugate să întrevină în favorul păcii, s'au grăbit a-și achita datoria. Toate doresc curmarea vîrsărilor de sînge, dar

paș decisiv pentru efeptuirea lucrului dorit nu întreprinde nici una. S'ar angaja și Elveția și cu ea și monarchia noastră ca mijlocitor al păcii, dar la casul, când și Anglia ar dori pacea. Anglia înse de așa ceva nu vre să scie, ba a și declarat, că în afacerile sale nu suferă amestec străin, înțelegîndu-se sub acesta, guvernul Statelor-Unite. Așa dar bietii Buri au rămas la discrețiunea poporului insular.

Corespondințe.

Stolele preoților.

Diecesa de Gherla.

Anomalia ce există în diecesa noastră, referitoriu la competențele stolarilor, pe cari le primese preoții pentru îndeplinirea diverselor funcțiuni, mă îndemnă se aduc la lumină acest neajuns în colonele preșutului nostru ziar „Unirea“, care ca foie bisericească are mărteful scop de-a înregistra ori ce avînt ori ce progres, dar tot o dată și ori ce demers, ori ce decădintă, fie morală, fie materială, care s'ar ivi în viața noastră bisericească.

Absolvăm gimnasiul și ne aplicăm la teologie. Absolvăm și cursul teologie și apoi după un interval mai scurt sau mai lung sîntem ordinați și denumiți la parohie.

Dar aci e rîul!

Ori și ce oficiu în țera acesta și chiar și în altele, e împreunat cu un salariu fix, care, devenind vacant oficiul și escriindu-se concurs, să face cunoscut până la un filer, ca ast fel concurențele se fie pe deplin orientat.

Nu așa la noi!

Parochia, pentru un preot e o lume nouă și neumblată. Că de ce emoluminte și isvóre de subsistintă se va bucura dînsul în parochia la care e dispus sau la care competeză, aceea preotul nu o scie, — de nu cum va din propria informațiune, — căci în actul de denumire sau în cerculariul prin care se curenteză vre o parohie acesta nu se amintește.

Au nu este acesta un defect destul de mare în administrarea diecesei ca un preot să-și ocupe parochia orbește, cu totul neorientat?

Dar acest defect e sorgintele altui rîu și mai mare.

Ocupîndu-și preotul parochia e silit a întreba de poporenii, — de cum va nu s'a informat pe altă cale, — despre stolele ce sînt în us, prin ce arată că el nu e impunit de mai mari, că ce stole să primescă și ast fel le dă a înțelege, că el pot sta la tîrguélă cu preotul, ceea ce și făcu, încercându-se în tot modul a scărița venitele.

De aci provine apoi diferența cea mare între stolele diferiților preoți; pentru că dintre 2 preoți din diferite parochii cari asemenea pörtă greutatea și zăduful zilei, — cari într'o formă au inghițit pulverea școlilor și au inspirat aerul lor mortificator, — unul primese pentru o înmormintare 10—20 fl. sau mai mult, cel alalt 3—4 fl., pentru un botez 50 cr. 1 fl. cel alalt nimic, pentru binecuvintarea casei 20—50 cr. sau 1 fl., pentru un părăstaș la morți 1 fl., cel alalt înse pentru toate acestea nimic.

Pöte să mi-se obiecționeze, că poporul în cele mai multe părți e sêrac și ast fe-

nu se p $\acute{o}$ te stabili o regulă generală, căci cel s $\acute{e}$ rac nu p $\acute{o}$ te solvi cât cel avut? Bine!

Inmormintarea are să o facă preotul fie la s $\acute{e}$ rac, fie la bogat, numai cât cel s $\acute{e}$ rac îndestul $\acute{e}$ scă-se cu un prohod cât e prescrip $\acute{t}$ în carte pentru care și ștola e destul de moderată (cam de comun 2 fl.) și să nu fie în drept de a pretinde de la preot mai mult pentru plată puțină. Acela înse care poftesce mai mult plătescă și mai bine, am $\acute{e}$ surat usului său conțelegerei avute cu preotul, să am $\acute{e}$ surat statutului diecesan.

Asemenea și de botezat trebuie preotul să boteze, dar pentru ce să fie obligat a face gratis ac $\acute{e}$ sta funcțiune în forțe multe parochii? Cele alalte funcțiuni, ca unele pe cari nu e silit omul să le facă, r $\acute{o}$ ge numai atunci pe preot să i-le facă când are putință de a le plăti.

Nu invidiez pe acei frați cari se bucură de mai mari stole, — de parte să fie de la mine așa ceva, — îmi compătinesc înse s $\acute{o}$ rtea mea și a acelora, cari sînt în aceeași osîndă, d $\acute{a}$ nd espresiune dorinței mele, de a ved $\acute{e}$ cât de curund sanat acest r $\acute{e}$ u. Spre acest scop e datorința preoților ca în sinodele protopopesci ridic $\acute{a}$ ndu-și glasul în ac $\acute{e}$ stă cestiune, să aducă hotărîre, pe care lu $\acute{a}$ ndu-o la protocol, să o înainteze la locurile competente, spre a face dispozițiunile necesari.

Avem și noi statute, cari regul $\acute{e}$ ză competențele stolarilor ale preoților, durere înse, că prea puțin se practis $\acute{e}$ ză, fiind în cele mai multe locuri împedecați de la observarea lor și provocați la ținerea usului.

Dar pentru ce să fim legați de usul vechi, — mai ales acolo, unde în faptă nici nu sînt stole, de cât numai parodii. — când acum nu e în us ca cine va să fie preot cu c $\acute{a}$ te va luni petrecute la o m $\acute{a}$ năstire? Dacă nu e în us, atunci nici stolele slabe de cari să folosit b $\acute{e}$ tr $\acute{a}$ nii, — cari n $\acute{a}$ u înghițit timp de 16 ani pulv $\acute{e}$ rea școlilor, nici acelea nu trebuie să fie în us, căci să schimbat timpurile și cu ele și noi, ci trebuie să se pună în vig $\acute{o}$ re statutul acceptat și autentificat în ședința Consistoriului plenar ținută în Gherla la 3 Novembre 1873, care se află în „Îndreptariul practic” de Tit Bud la pag. 481 și 482, pe care fie care preot la ocuparea unei parochii trebuie să-l aibă la m $\acute{a}$ nă și de el să se țină, ca de un document legal și emanat de la forurile competente.

„Amar $\acute{i}$ sînt rădăcinile învățaturii, dar dulci sînt fructele ei”, se zicea o dată; la mulți preoți înse nu poți referi ac $\acute{e}$ sta maximă, de cât modific $\acute{a}$ nd și partea a d $\acute{o}$ ua după înțelesul celei dintăi, de ore ce și fructele sînt mai asemenea cu rădăcinile. Te cuprinde rușinea, când te vezi, și după 16 ani de învățatură, necesitat a călca pragul părintesc cer $\acute{e}$ nd ajutori $\acute{u}$, pentru că cu venitele din parochie nu poți subsista.

Spre închiere adang, că se simte ardentă lipsă ca în actul de denumire sau în circulariul prin care să curent $\acute{e}$ ză o parochie, să se noteze emolumintele respectivei parochii, pe cum se face ac $\acute{e}$ sta în archidieceasă; pe cum și aceea, că ce se ține de competențele stolarilor; să se aibă în vedere statutul amintit sau să se iee alte m $\acute{e}$ suri de lipsă, ca ast fel să nu mai fie d $\acute{a}$ tătoriu de ton usul, pe care îl făcu omeni după arbitriu.

Cine are urechi de auzit să audă!

Preotul I . . .

La Roma și Paris.

Lucrările pentru aranjarea unei călătorii la Roma și de acolo la Paris se continuă cu mult succes.

Călătoria va sta din două părți.

Întăia va fi un *peregrinaj la Roma*. Prețul unui bilet de cl. I. dus și întors cu proviziunea întregă pe 10 zile, costă 150 fl., cl. II. 120 fl. și cl. III. 70 fl.

A d $\acute{o}$ ua, pentru *esposiția de la Paris*, va fi o continuare a celei dintăi. De la Roma, — *dacă se vor afla 30 inși*, — grupa va merge la Neapol, unde se va face o excursiune pe Vezuv. De aci prin Florența, pasul St Gotthard la Paris, unde călătorii r $\acute{e}$ m $\acute{a}$ u 7 zile. Călătoria ac $\acute{e}$ sta va costa, — înțeleg $\acute{e}$ ndu-se provizia întregă, tr $\acute{a}$ suri, hotel, bilete la esposiție ș. a. — pentru cl. I. 470 fl. pentru cl. II. 360 fl.

Plecarea se va face la sfârșitul lunii Septembrie, probabil la 26 n.

Prețurile se socotesc de la Pesta și înapoi. Până la Fiume se va călători cu trenul, de aci cu vaporul până la Ancona, și apoi $\acute{e}$ r cu trenul până la Roma. Un bilet de călătorie e valabil 45 zile.

De la Paris reint $\acute{o}$ rcerea se va face prin Elveția, Germania, Tirol, Viena, Pesta.

Ori ce informații mai detaiate d $\acute{a}$ cu plăcere Redacția „Unirii”, carea ar $\acute{a}$ njez $\acute{a}$ călătoria ac $\acute{e}$ sta, și carea se va îngriji se procure călătorilor plăcerea și comoditatea cea mai mare.

Observăm, că relativ, prețurile sînt cu mult mai ieftine, de cât la călătoria regnicolară ce se ar $\acute{a}$ njez $\acute{a}$ la noi în țară. Prețurile de călătorie se pot plăti și în rate lunari.

Noutăți.

Întru m $\acute{a}$ rirea lui Dumnezeu. Subscrip $\acute{t}$ ul, din încredințarea Curatoratului bisericesc local și pe ac $\acute{e}$ stă cale aduc cea mai căldurosă mulțăm $\acute{i}$ ta stimatului domn *Niculae Grozea* prim curator bisericesc și soției sale *Ana Pantea Popa*, cari din propriul indemn, pe cum de alte ori așa și acum, spre m $\acute{a}$ rirea lui Dumnezeu, înfrumșetarea s. Lui case și spre binele de obște au cump $\acute{e}$ rat și așezat în turnul bisericeii noastre un orologi $\acute{u}$ în preț de 600 fl. v. a. depun $\acute{a}$ nd tot odată la m $\acute{a}$ na curatoratului bisericesc suma de 100 fl. v. a. ca fundațiune separată pepet $\acute{u}$, din venitul căruia să se plătescă îngrijitoriul și tr $\acute{a}$ g $\acute{a}$ toriul orologiului. Ac $\acute{e}$ stă nobilă faptă ea însa-și vorbește de sine. M $\acute{e}$ sîntesc îndatorat a mulțami publice încă și următorilor nobili d $\acute{a}$ ruiitori: V $\acute{e}$ duvei *Bucura Avram Botezan* carea a d $\acute{a}$ ruit bisericeii noastre 2 sfesnice mari lucrate în strug și cu auritură în preț de 100 cor $\acute{o}$ ne; V $\acute{e}$ duvei *Maria Il. Sasu* care a d $\acute{a}$ ruit de asemenea 2 sfesnice, în preț de 100 cor $\acute{o}$ ne; Erezilor lui *George Ir. Muscan*, cari au donat un cibori $\acute{u}$ aurit în preț de 50 cor; D-lui *Anton Bobnica* și soția d-sale *Maria* cari au d $\acute{a}$ ruit o cruce aurită în preț de 60 Lei, o candelă de argint în preț de 30 Lei, o iconă a Înălțării Domnului în preț de 50 Lei și alte ornate în preț de 20 Lei; D-lui *George F. Popa* și soției *Eva*, cari au ridicat la cimiter o cruce de p $\acute{e}$ tră în preț de 54 cor $\acute{o}$ ne; *George C. Bozocca*, care a d $\acute{a}$ ruit o Evangelie în preț de 17 Lei; *Finifei Ios. Aft. Popa*, care a d $\acute{a}$ ruit o cruce pe s. altar cu 11 cor $\acute{o}$ ne; *An $\acute{e}$ i I. Nic $\acute{o}$ ră*, care a d $\acute{a}$ ruit o iconă în preț de 32 cor $\acute{o}$ ne și $\acute{e}$ rași D-lui *Niculae Grozea* prim curator

și soției *Ana*, cari au d $\acute{a}$ ruit 4 vestminte de acoliți cu gulere de postav roșu în preț de 20 cor $\acute{o}$ ne; lui *George M. Popa*, care a d $\acute{a}$ ruit o cădelniță și un epitrafir în preț de 28 cor $\acute{o}$ ne; lui *George Cornea* care a d $\acute{a}$ ruit niste p $\acute{a}$ nzături în preț de 6 cor $\acute{o}$ ne. Dumnezeu le r $\acute{e}$ splătescă tuturor. Tohanul vechi, 15 Martie n. 1900. Moise Brumboiă, preot greco-catolic.

Sciri personale. Aflăm, că Ilustr. Sa *Dr Augustin Lauran*, canonic, vicari $\acute{u}$ general în Oradea mare, a fost numit Prelat papal. Felicitările noastre!

De la Academia Română Luni în 26, a fost recepțiunea solemnă a P. S. Sale *Nic. Popea*, Episcopul Caransebeșului. Ședința a fost presidiată de Maestatea Sa Regele Carol, asistat de Alteța Sa Prințul moștenitor. P. S. Sa a vorbit despre Archiepiscopul și Mitrop. br. de Șaguna, analis $\acute{a}$ nd pe larg activitatea lui politică și bisericescă. I-a r $\acute{e}$ spons dl Dim. Sturdza, care a relevat importanța celor doi mari mitropoliți din v $\acute{e}$ cul al 19-lea, a lui Șaguna și Veniamin Costachi. De o dată cu ac $\acute{e}$ stă serbare înregistrăm și aceea, că senatorul *Tache Anastasiu* repausat zilele acestea la București, și-a testat Academiei întregi averea sa evaluată în peste patru milioane franci.

A d $\acute{o}$ ua serată literară Casina română din Blaș, ar $\acute{a}$ njez $\acute{a}$ *Duminecă în 1 April* a d $\acute{o}$ ua serată literară, la care P. T. public se invită cu tot onorul. Serata se ține în sala de des $\acute{e}$ mn a gimnasiului din loc. Începutul precis la orele 6 p. m. Prețul intrării: de persoană 40 fileri. Serata va av $\acute{e}$ următorul program: 1. „Bună sara”, cor mixt; 2. Disertație, ceită de prof. *Gavril Precup*; 3. „Dor de mare”, romanță de I. Murășan, cântată de d $\acute{o}$ ra *Lucreția Bunea*; 4. „Ideal”, poezie de G. Coșbuc, declam. de d $\acute{o}$ ra *Căpușan*; 5. „Nopte bună”, cor mixt.

Adunarea de primăvară a membrilor congregațiunii comit. Alba inf. e convocată pe 31 Martie n. Între obiecte sînt o mulțime de apelate contra alegerilor comitetelor comunale.

Concert. Geniala copilă *Aurelia Cionca*, a dat la 28 crt. în palatul Ateneului din București, un concert, sub augustul patronat al Reginei României. Nu ne îndoiim, de succesul concertului, av $\acute{e}$ nd ocaziune să ap $\acute{r}$ țiem și noi aci în Blaș, pe d $\acute{e}$ Aurelia Cionca.

† **George Vișa.** Joi a fost inmormintat la Zlatna, în fata unui public forțe numeros, repausatul *George Vișa*. N $\acute{a}$ scut la Făraș, și mutat apoi la Abrud și Zlatna, ca simplu m $\acute{a}$ estru, prin crufare și economie și-a agonisit o avere considerabilă. După cum aflăm, totă averea, care se ridică la suma de 40 mil fl. a testat-o Capitulului din Blaș, ca fundațiune, spre scopuri culturale și umanitari. La inmormintarea sa au luat parte din Blaș Rev. canonic *Dr Vasile Hossu* care a rostit cuv $\acute{e}$ ntul funebral, apoi *A. C. Domșa*, *Alexandru Ciura*, *I. Brut Micu*, prof. *Aron Papiu* și mai mulți clerici din seminari $\acute{u}$. Repausatul *George Vișa* a fost frate cu dl *Ioan Vișa* din Sibiu, care a făcut deja până acum mai multe fundațiuni a căror capital se ridică la o cifră destul de considerabilă.

Necrol $\acute{o}$ ge. *Niculae Dumba*, membru al casei seniorilor, mare proprietar în Viena, a repausat subit la Budapesta, de unde corpul s $\acute{e}$ u a fost transportat la Viena. Dumba era cunoscut ca un mare filantrop, patron al artiștilor și al soc. „România Jună”.

† **Ioan Serbac**, asesor consistorial, protopopul districtului de Tuț, paroch în Gherța-mică etc. după un morb îndelungat, suportat cu resigațiune creștin $\acute{e}$ scă și-a dat bl $\acute{a}$ ndul și nobilul s $\acute{e}$ u suflet în mâinile Creatoriului în 21 Martie, în etate de 75 ani, în anul al 49-lea al preoției.

† **Ioan Muste**, proprietar în Corueni, a repausat după lungi și grele suferințe la 23 Martie st. n. în anul al 80-lea al labo $\acute{r}$ osei sale vieți.

Fie-le ț $\acute{e}$ rina ușor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfintului Augustin.

— Schiță istorică-culturală —

de

Emil Bougaud.

Traducere din limba franceză de

Salba.

Introducere.

(Continuare.)

Dar ce! pentru această miseră viață vremelnică a făcut Dumnezeu atâtea minuni! pentru lucruri trecătoare, pieritoare. pentru o viață, ce se sfârșește la mormint, Dumnezeu a mărit întru atâta puterea părintelui — și pentru suflet să nu fi făcut nimic? Și când e vorbă de aceea viață cerescă, pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu și pe care mulți inimizii căercă a o stinge, ore să fi lăsat El pe mamă desarmată, ca să privească fără putere la atacurile, pe cari nu le poate delătura; să privească decădinta, din care să nu se potă ridica! Oh! nu blăstămați întru atâta făptura lui Dumnezeu! Cu privire la viața primă, mama poate face mult, cu privire la a doua poate tot. Și lumea va fi mântuită, dacă i-va succeda a convinge pe mame despre acesta.

Contele de Maistre scrisese o dată ficei sale, Constanța cea vială și plină de spirit, care nu afla destul de frumoasă rola femeilor în societate, ci voia, ca și ele să prindă péna și să scrie opuri, — ast fel: „Cum te înșeli, copilă dragă, despre adevărata putere și misiune a femeilor! Nu femei au scris „Iliada“, nici „Phedra“, nici „Athala“, nici „Discursul despre istoria universală“, ¹⁾ nici „Telemach“ ș. c. a. — dar ele fac un lucru cu mult mai mare, de cât toate acestea: în póla lor crește cea ce e mai escelent pe lume (omul). ²⁾

Etă prima dintre puterile, ce le-a dat Dumnezeu mamelor. El le-a dat nu numai puterea de a forma trupul pruncului, le-a dat și onórea cea mai mare de a-i forma sufletul!

Fără îndoieală, dacă tatăl e un om de rând, dacă mama se ocupă de nimicuri trecătoare, ei nu vor imprima în sufletul pruncului de cât un caracter de rând, ca și ei. Dar priviți o adevărată mamă, un suflet plin de credință și spirit înalt, care mai bine ar vré să moră, de cât se facă ceva în contra lui Dumnezeu și a conștiinței, urmând devisa energetică a străbunilor noștri: „Potius mori, quam foedari, — mai bine mortea, de cât rușinea!

Închipuiți-vă apoi, ce va câștiga sufletul băiețului în decursul alor nouă luni, cât timp dorme într'un sfințit de o atare iubire, — în decursul alor 2—3 ani, când copilul de la mamă-sa pleacă spre légân, suge de o dată cu laptele și simțul de virtute și onóre; ce va câștiga în decursul primăverei vieții, când el se încrede mamei sale — și numai ei; — și mai târziu, în anii periculoși a-i junetei, când ne mai auzând de la nime adevărul, de cât numai

de pe buzele mamei creștine, — el îl ascultă; — și în urmă — în decursul vieții întregi, — pentru că până când mama trăește, din inima ei ca dintr'un sóre dulce el primește o lumină, ce strălucesce, încălzește și dă viață. Ce câștigă dar? Impresiunile primite de la o atare mamă nu se mai șterg din sufletul fiului — și vor rezista împotriva orî cărei profanări. Sau va pleca pe calea luminei și a virtuții — umblând cu stătornicie, sau dacă s'ar și întâmpla să cadă pe un moment, va conserva cel puțin rămășițele aceluî foc sacru, restul acelei schintei a cinstei și omeniei, gata de a se aprinde érá-și; — făcând rău, fără voiă și trist va fi, semn evident, că nu-i de așa ceva; — miș de mărturii clare, cari vor arăta, că a avut o mamă creștină, carea i-a premers cu exemplu. Impresiile acestea, sînt asemenea statnelor frumoase stricate de mâinile Vandailor, cari și în ruinele lor, arată pe marele maestru, care le-a alcătuit.

Mi-ar plăcé să deschid aici analele părinților creștini, înse timpul nu-mi permite; pentru a aprinde totuși un entusiasm în inimă, voi espune cele două căi ale sufletelor mari. Unele se ridică de-a dreptul la lumină și virtute, — altele, se abat mult de la calea dreptă, cum zice Maistre, dar érá se întore de unde au plecat — și apoi continuă drept. Și la unele și la altele veți observa adâncimea aceluî caracter divin imprimat de o adevărată mamă.

D. e. cine a făcut pe St. Bernard așa curat, stătornic și înflăcărat de iubirea lui Dumnezeu? Tatăl său Tescelin și mamă-sa s. Aletha. Și pe s. Francisca Chantal? Oh! ea nu a cunoscut pe mamă-sa, — dar a avut un tată, sau mai bine o mamă, orî pe amândoi de o dată, — în persóna senatorului fără părechia Fremiot.

Și s. Simforian, cui are să mulțăméacă eroismul vieții și morții sale, dacă nu mamei sale, curăgioasei Augusta?

Póte-se pronunța óre numele lui Origene, acestuî mare și nobil geniú, fără a aminti pe venerabilul său părinte Leonidas, care plecat spre légânul fiului său i-a sărutat cu respect peptul, ca templu al Spiritului sfinț? S. Ioan Chrisostom, ca episcop, prin curajul mamei sale nobile, a fost în-sufletit la idei așa înalte și planuri atât de mărețe. Se mai amintesc pe s. Atanasu, s. Ambrosiu, s. Gregoriu cel Mare? Ar trebui să citez toți eroii și sfinții, pentru că nici unul n'a fost, căruia se nu-i fi dat Dumnezeu într'un tată sau mamă démnă de el — un înainte-mergătoriú, care să-l prepare pentru o chemare așa măreță. Și dacă în întunerecul istoriei nu putem observa tot de una mâna venerabilă, carea i-a format inima, — nu vă îndoiiți a afirma, că ea totuși există; chiar ca și când ved o statuă de a lui Michel Angelo sau un tablou de a lui Raphael; nu-mi pasă mult de-l afla numele subscris, orî nu; le privesc și prin ceta ce acopere originea lor, care și așa nu ascunde de cât un nume deșert, salut geniul, care le-a conceput și a înăvuit lumea cu ele.

E mult, de când un scriitoruî renumit și profund simțitoruî a zis: „Fortes creantur fortibus et bonis.“ — Cei bravi se nasc din

bravi și bun! ¹⁾ Sfînta scriptură zice și mai nimerit, pentru că aceea-și idee frumoasă o îmbracă în rază de lumină: „generatio rectorum benedicetur“ — „némul dreptilor va fi binecuvântat.“ Acesta tot de una va fi adevărată spre onórea mamelor creștine.

Ce privesc sufletele asemenea frumoșe, cari înse înainte de a se întorce la adevăr au orbecat cât va timp prin întunec, triste și neliniștite tânguindu-se după adevărul pierdut, torturate de aducerea a minte, de admonierile materne, voi aduce în acesta carte un exemplu, așa de strălucit, în cât nu cred se mai fie lipsă a cita și altele.

Se va vedé, cum se întipărește caracterul dumnezeesc în sufletul băiețului; și cum, dacă a fost întipărit de o mamă adevărată, nici cele mai violente patimi nu-l vor mai póte șterge. Numai cât — o mamelor! mult trebuie să suferiți voi, până când veți influința așa de adênc în sufletul copilului. Durerile nascerii nu-s nimica pe lângă acestea; dór e și drept să sufere omul, când e vorbă să formeze ceea, ce e mai mare pe lume.

Un autor isprăvindu-și opul zise: „Am ajuns la capétul acestei lucrări în liniștea unei osteneți de 17 nopți; și îngrozit încă de greutatele, ce mi-a causat, mă întreb îngrijat óre asculta-vor ómenii de vorbele mele?“ O mame, puteți zice și voi ast fel? Și voi vă îngroziți de suferințele, ce v'au causat formarea sufletului băiețului vostru? Óre puté-se-va scrie și despre voi, ceea ce a scris s. Augustin despre admirabila sa mamă, a cărei viață vă voi descrie-o în cartea acesta; adevă: „Ea a suferit mai mult pentru a mă nasce adevărului și virtuții, de cât când m'a adus pe lume.“

Acésta e prima învățătură a acestei cărți și-s convins, că în timpurile noastre triste e și de interes, și binevenită.

Ea mai cuprinde și o a doua învățătură, érá-și fórté însemnată, care e urmarea necesară a celei dintăiú. Pentru că, ce ar folosi să fi dat Dumnezeu mamelor puterea divină de a întipări un caracter sacru în sufletul pruncilor lor, dacă nu le-ar fi provédut și cu o altă putere, tot așa de tare și sigură, spre a-i scuti, când încep patimile și a-i scăpa din atâtea pericole. Și de ce a dat Dumnezeu aceea lege minunată, că pe când tinéru e aprópe de culmea ardétóre a patimilor, — tatăl său se cobórá de acolo; și érá-și pe când fata tinérá își apropie de buze pocălul farmecat, de unde cel 16 ani cred, că vor bea fericire, — mamă-sa i-a golit deja până în fund și chiar atunci se desbaleră de deșertăciunile și ilusiunile lumii înșelătóre, când fii sînt amenințați a fi orbiți de ele? De ce? dacă nu pentru aceea, ca copilul să auză adevărul de pe buzele aceluia, în a cărui sinceritate nici când u'a dubitat, care singur e în stare să-l mântuésca de vanitățile góle.

(Va urma.)

¹⁾ Bosuet.

²⁾ De Maistre, *Lettres inédites*, tom. I. p. 194.

¹⁾ Horaț.

Silințele de unire în Moldova cătră sfârșitul vécului al XVI-lea.

(Fine.)

Așa se desvoltaseră bine lucrurile pregătitoare. Mai resta încă numai actul formal al unirii cu Roma, pentru ca Moldova să i-se redea adevărata credință, temeiul libertății spirituale și al civilizației adevărate. Dară deja începuse a se ciătina poziția hospodarului, și norii amenințători, cari plutiă de-asupra capului lui, prevestiaă apropiata lui cădere. Căci în aceea-și clipă, în care Petru cercă a câștiga pe sama stăpâniei sale un razim în o alianță cu Roma, în aceea-și clipă se iviră doi pretendenți de tron, cari spre realizarea planurilor sale amândoi umblău după favorul Papei. Unul era un anumit Bogdan, fiul voivodului Iancu Sasul, carele fuse executat în Lemberg în Iunie 1582; érá al doilea era Ștefan, un fiu al hospodarului Alexandru (Potcovă?), carele murise deja de mult. Bogdan trimise pe un anumit Michail Rodioto la Roma cu epistole, în cari ruga pe Papa cu stăruință, să-I ajute și să-I dea scrisori de recomandare la regele Poloniei. Dară solia lui Rodioto, pe cum ușor se putu prevedé, nu avu rezultatul dorit, mai ales pentru că informațiile, cari Hanibal și-le câștigă din comisia Sfintului Părinte despre persóna lui Bogdan, nu reușiră de loc favorabile pe sama acestuia. Bogdan, — așa scrie nunțul în 6 August 1589 cardinalului Montalto,¹⁾ — Bogdan e un prunc cam de 14 ani, fiul aceluși Iancu, carele prin mijlocirea lui Bruti și a lui Sinan-pașa dobîndise stăpânia Moldovei, dară nu împlinise promisiunile, ce le dase protectorilor săi; Pórta îl lipsi de tron, și el scápă în Polonia și acolo își sfârși în Lemberg viața sub mâna ghidelui. Atât regele Poloniei cât și senatul lui se declarară în contra numirii lui Bogdan de principe al Moldovei, „mai ales pentru că între Polonia și între actualul voivod există raporturile cele mai intime de prietinie. A fară de aceea biserica catolică sub stăpânia lui Petru are în Moldova parte de libertatea cea mai mare. În vederea împrejurărilor acestora nu ar fi deci consult, să se favorizeze Bogdan, — care preste tot nu merită încredere.“

Cu mult mai primejdios putea, să fie principelui Moldovei Ștefan, care chiar în Moldova avea mai mulți părținitori. Pentru ca să-și valideze în chip mai dăinuitorii pretensiunile sale la principatul Moldovei, se duse în persóna la Roma și substernu lui Sixt V. o scrisóre,²⁾ în care el (Ștefan), mitropolitul Anastasiu de Suceava și episcopul Georgiu de Roman³⁾ rugară în numele a „tot sfatul“ Moldovei în genunchi pe Papa, să se milostivească de ei și de sermana țară cea rău asuprită. „De nesuferit,“ așa zugrăvesc ei starea sa, „sînt asupririle și actele de violență, cari avem, să le suferim din partea Turcilor necurați. Ei ne-au impus de principe

pe un străin, care ține în apropierea sa ómeni răi: Turci, Greci, Unguri și „Montanos“ (probabil Sași din Ungaria), cari tracteză țara și pe locuitorii ei cu nedreptate, răpesc și pângăresc soțiile și fetele lor. Prădată și pustiită e țara, nu se mai înalță la cer rugăciunii evlavioase, și legile noastre se calcă în picioare de ómenii aceia fără de Dumnezeu și fără de lege...“ Dumnezeu mizece deci întru bunătatea sa pe Papa, să-și aducă a minte de rău asuprita țară, să o scape, dacă se póte, de asupritorii ei și să recomande regelui polon înălțarea lui Ștefan pe scaunul hospodăresc al Moldovei.

Tănguirile acestea le primiră în Roma întru început cu mare neîncredere, mai ales pentru că Petru Schiopul, despre evlavia căruia sosiseră în Roma mai înainte raporturi așa de favorabile de la Hanibal și de la Solikowski, în scrisórea aceea se zugrăvia ca un străin și usurpator, care se încunjură cu ómeni, cari își bat joc de totă religia și moralitatea. Dară Ștefan nu-și perdu sperarea. El se întórse în Roma în vécul tuturor în sinul bisericii catolice și reuși, — prin mijlocirea cui și pe ce cale, nu se póte constata cu documente, — ca Sixt V. să recomande dorința lui prin epistole speciale¹⁾ regelui Poloniei, împératului german, arhiducele Ernest, cardinalului Andreiu Batori, cancelarului regatului polon Zamoiski și nunțului. Tot de o dată admoniă Papa prin breveta din 5 Aprilie 1590 pe mitropolitul de Suceava și pe episcopul de Roman la unirea cu biserica catolică.

Schimbarea acésta așa de neașteptată a părerii Sfintului Scaun la privirea cea dintâi póte, să deștepté mirare, dară putea, să se justifice ușor, dacă luăm în socotință situația cea întru adevér desperată, în care-l aduse pe Petru forța întâmplărilor din anii 1589 și 1590. Porții nu putură adevér, să-și rămână multă vreme necunoscute raporturile cele prietinesci ale lui Petru cu Polonia. El întru adevér și cădu în scurtă vreme în bănuéla, că a închiat cu regele Sigismund al Poloniei o alianță împotriva Porții, și numai silințelor marelui său camarar avu, să-și mulțămescă, că sultanul îi lăsă stăpânia. În 20 Iunie 1589 sosi Bruti din Constantinopol la Iași. Vestea despre rezultatul favorabil al soliei lui îi alergase deja înainte. Înaintea zidurilor cetății îl întâmpină hospodarul cu totă curtea sa și îl încercă cu daruri în semn de mulțămire pentru serviciul, ce i-l a prestat, dară, pe cum scrie Hanibal,²⁾ mai ales pentru că nutria temerea, că Bruti, răsămându-se pe favorul marelui vizir, ar puté, să umble, să dobîndescă el însu-și stăpânia preste Moldova. Dară nu din partea acésta îl amenința primejdie.

În acela-și an în August porni o óste tătărăscă de 100.000 de ostași spre Rusia mică și Podolia; ea voia, să răsbune o năvălire de pradă, ce o făcuseră nu de mult Casacii în țările turcesci. Adevérat că Casacii respinseră pe Tatarii și-i alungară preste granițele Poloniei; dară prin acésta nu era delăturată primejdia, ce amenința pe Petru. Beglerbegul de Silistria Hyder-pașa trecuse deja Dunărea cu o óste turcésă puternică,

stând neîncetat gata, să între în Polonia. Voivodii Munteniei și Moldovei primiră porunca, să unescă cetele sale întrarmate cu óstea turcésă.¹⁾ Hetmanul polon Zamoiski se gâti spre respingerea sângerósă a vrășmașului creștinilor. Pe Uchanski și pe Bruti îi trimiseră într'aceea la Constantinopol, să pornescă tractative de pace cu Pórta. În August 1590 Bruti sosi deja în Varșovia: silințele lui reușiră, să dobîndescă un armistițiu între cele două puteri²⁾ Polonia era mântuită, dară zilele triste vécdu nefericita Moldovă. Abia părăsiseră Tatarii și Casacii țara, și deja o și potopi óstea turcésă. Hyder-pașa luă frinele guvernării în mâinile sale; Petru adevérat că mai resida în Iași, dară era despoiat de putere și de vađă. Pe lângă aceea se mai iviră de un an în cóce érá și érá pretendenți noi de tron, cari umblău, să dobîndescă stăpânia Moldovei, — istoriograful Xenopol numérá nu mai puțin de patru a fară de Ștefan și de Bogdan. Petru nu avea deci nici cel mai mic prospect de a-și mai păzi multă vreme dignitatea de principe. Cine ar puté deci, să bage de vină Sfintului Scaun, că pe lângă o stare ca acésta a lucrurilor nu luă mai mult în socotință pe Petru și împărtăși protecția sa lui Ștefan, care cu trecerea sa publică la biserica catolică îmbia garanța, că va și împlini în chip credincios promisia sa, va sevărși adevér unirea bisericii moldovenesce cu Roma?

Într'aceea luase Ferad-pașa locul marelui vizir Sinan-pașa. Actul cel dintâi al activității lui de mare vizir a fost urcarea tributului anual, care avea Petru, să-l solvécă Porții. Dară Petru, care spre combaterea rivalilor săi prădase deja sume enorme pe sama marilor dignitari ai Porții, vécdu, că nu póte, să împlinescă pretensiunile noului mare vizir, și simțul lui de dreptate nu-l lăsă, să ruineze cu desevărgire țara cea destul de asuprită prin evenimentele cele mai de pe urmă. El mai preferi, să pribegescă ca fugariu în străinătate, de cât să încerce pe sine blăstémul țării. De la hotărîrea lui de a părăsi țara, pe cum spune cronicariul Ureche,³⁾ nu putură, să-l abată boiarii, și așa vedem deci pe Petru în August 1590 însoțit de credincioșii săi boiari Luca Stroici și Ieremie și Simion Movilă fugind preste Polonia în împérăția germană. Acolo îl împărtăși împératul german în primirea cea mai prietinescă. Boiarii numiți se întórseră în Polonia, érá mitropolitul Georgiu Movilă rămase neîncetat lângă stăpânul său. Petru după totă probabilitatea se duse conform dorinței sale în anul 1592 la Roma, pentru ca acolo să cerce mângăiere și întărire pe sama inimii sale celei frânte.⁴⁾ Nu se póte constata cu totă siguranța, dacă s'a făcut catolic. După ce a petrecut un an în cetatea Tulln, se mută Petru la Botzen în Tirol. În anul 1594 îl aruncă o bólă grea la pat. După ce primi sfințele sacrameinte ale greii bolnavilor din mâinile mitropolitului Georgiu, închiă viața sa cea fórte mișcată aprópe de Botzen în ca-

¹⁾ Theiner I. c. n. 103. p. 142.

²⁾ Datată Suceava în 15 Iunie 1589 (Theiner I. c. n. 79. p. 104.)

³⁾ Petru Schiopul numise pe Georgiu Movilă mitropolit de Suceava, pe când trăia încă mitropolitul Anastasiu cel numit de unul din voivodii cei de mai înainte. Acesta deci agita în favorul lui Ștefan împreună cu episcopul de Roman cel asemenea destituit de Petru.

⁴⁾ Datate din 5, 10, 24 Aprilie 1590 (Theiner I. c. n. 118 urr. p. 166-168).

⁵⁾ Cătră Montalto 6. August 1589 (Theiner I. c. n. 103. p. 143).

¹⁾ Hanibal cătră Montalto 31. Martie 1590 (Theiner I. c. n. 135. p. 181).

²⁾ Bruti cătră Montalto 24. August 1590 (Theiner I. c. n. 134. p. 176 ur.).

³⁾ L. c. II. p. 381.

⁴⁾ În un răspuns din 20 Aprilie 1592 Clemente VIII. îi promite primire prietinescă în Roma (Theiner I. c. n. 161. p. 209).

